Eduskunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto
sanna.turpeinen@eduskunta.fi

Asia HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020
- Teema PL. 26 Poliisitoimi

Viite Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaoksen lausuntopyyntö 9.10.2019

Valtion talousarvioesitys 2020

”Hallitusohjelman tavoitteena on turvallinen oikeusvaltio Suomi, turvallisuuden tunteen vahvistuminen ja turvallisuusviranomaisten toimintakyvyn varmistaminen. Toiminnan painopisteinä ovat sisäisen turvallisuuden strategisista ydintehtävistä huolehtiminen sekä keskeiset kansalaisille tarjottavat palvelut. Tavoitteiden saavuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä edellyttää hyvää ennakointi- ja analyysikykyä, yhteistä tilannekuvaa ja turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn turvaamista.”

” Sisäisen turvallisuuden ylläpito on valtion perustehtävä, johon kohdistuu vaatimuksia koko yhteiskunnan ja hallinnonalan eri toimijoiden taholta. Maamme hyvän turvallisuustason säilyttäminen edellyttää yhtä lailla yhteiskuntapoliittisia toimia kuin muutoksia yksilöiden ja organisaatioiden toimintatavoissa. Julkisten turvallisuuspalveluiden vaikuttavuuden ja laadun kannalta keskeistä on huomion kiinnittäminen eri tahojen yhteistyömahdollisuuksiin ja toimintatapojen uudistamiseen.”

Yleistä poliisitoimesta

Poliisien määrä on kehittynyt heikompaan suuntaan 2010-luvulla. Vuonna 2010 poliisien määrä oli 7875 poliisimiestä (htv). Vuoden 2017 toteuma oli 7149 poliisimiestä (htv). Vuoden 2018 toteuma on 7202 ja vuoden 2019 arvio on 7320, joka ei merkittävästi lisää poliisin suorituskykyä kentällä. Vuoden 2020 tavoite on 7320. Poliisimiesten vähentyminen näkyy erityisesti HARVA-alueella, jossa partioiden määrä on vähentynyt huomattavasti 2010-luvulla. Vähenevät partiot ovat vaikuttaneet heikentävästi poliisin kykyyn vastata esim. terrori-iskuun HARVA-alueella.

Valvonta- ja hälytystoiminta sekä liikenneturvallisuus

Poliisilaitosten priorisointipaineessa säästöt ja leikkaukset tapahtuvat pääsääntöisesti muista toiminnoista kuin hälytystoiminnasta. Hälytystoimintaan tehtävistä priorisoinneista huolimatta on viitteitä A-hälytystehtävien toimintavalmiusajan heikkenemisestä.
Hälytysvasteajan odotetaan kasvavan. Vasteajan parantaminen vaatisi enemmän partioita, jotta partioiden toiminta-alueet pysyisivät toiminnallisesti järkevinä. Mikäli vasteaikaa pyritään parantamaan nykyisillä resursseilla, johtaa se leikkauksiin ennalta ehkäisevästä toiminnasta entistä enemmän, kuten nuorison parissa tehtävään työhön (koulupoliisitoiminta),

liikenteenvalvontaan ja poliisimiesten jalkautumiseen yleisillä alueilla. Ylipäätänsä poliisimiesten partioinnin ohessa suorittava ennalta ehkäisevä valvonta tulee vähenemään.

Rikostorjunta ” Turvallisuustilanteen muutos tarkoittaa rikostorjunnassa voimakasta panostusta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen eli henkeen ja terveyteen kohdistuneitten rikosten, seksuaalirikosten sekä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän rakenteita murentavien rikosten torjunnan suorituskyvyn varmistamiseen. Erityisesti huomioidaan lapsiin kohdistuvat rikokset ja lähisuhdeväkivallan vähentäminen sekä ohjaus muihin viranomaispalveluihin. Rikosten luonteen muuttuessa yhä monimutkaisemmiksi vaatii niiden selvittäminen enemmän keinoja ja osaamista. Lisäksi toimintaympäristön muutos edellyttää resurssien kohdentamista ennalta estävään toimintaan ja erityisesti akuutteihin ja aikaa vieviin ilmiöihin, kuten väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin sekä vihapuheen torjuntaan.”

Henkilötyövuosiin tutkinnassa ei ole tulossa merkittäviä panostuksia. Poliisin tutkinnasta tulevan viestin mukaan, työuupumusta on havaittavissa entistä useammalla ja tutkintaa ei koeta houkuttelevaksi työpaikaksi. Erityisesti resurssien puute vaikutta ns. piilorikollisuuden paljastamiseen. Erityisesti rikostiedustelutiedon analysointi ja tiedon hyväksikäyttö vaatisi henkilöstöresursseja.

Rikostorjunnan luvuissa tulee näkymään myös valvonnan sekä partioiden ennalta ehkäisevän toiminnan tason lasku. Vähentynyt valvonta tulee heikentämään päivittäisrikosten selvitysprosenttia. Vuonna 2009 rikostorjunnan tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv) on ollut 84. Vuodelle 2018 toteuma on 72 ja ennuste on heikkenevään suuntaan. Poliisin panostaessa väheneviä resursseja entistä enemmän vakavan rikollisuuden selvittämiseen jää päivittäisrikollisuuden selvittäminen entistä heikommalle. Poliisi on liukumassa koneistoksi, jossa ns. normaali kansalainen kohtaa poliisin vain saadessaan rangaistusvaatimuksen kameravalvonnan perusteella tai saadessaan kotiin ilmoituksen, että kellarikomeromurtoa ei tutkita. Tämä tulee ennen pitkään näkymään kansalaisten suhtautumisessa poliisiin.

Resurssien heikentyessä tullaan tutkinta keskeyttämään herkemmin. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa sarjoittamista tapahtuu entistä vähemmän. Tutkinta- ja valvontaresurssien heikentyessä myös piilorikollisuus lisääntyy. Perinteistä piilorikollisuutta on erityisesti huumausaine- ja talousrikollisuus. Tämä tulee näkymään tilastoissa kyseisten rikollisuuslajien vähenemisenä, joka saattaa luoda väärän mielikuvan toiminnan tehokkuudesta.

Lupahallinto Lupahallinnon toimia suunniteltaessa tulee muistaa, että sähköiset palvelut eivät ole kaikkien kansalaisen tavoitettavissa. Vanhukset ovat epävarmoja digitaalisten palveluiden käyttäjiä. Samoin osalla Suomessa oleskelevista ulkomaalaisista ei ole digitaaliseen asiointiin tarvittavia välineitä, kuten pankkitunnuksia tai tunnistautumiseen soveltuvaa henkilökorttia. Palveluverkko tulee pitää niin kattavavan, että kaikilla on mahdollisuus hakea poliisin lupapalveluista henkilökohtaista palvelua.

Kansalaisten ikääntyessä lupavalvonnan työtaakka kasvaa erityisesti ikäihmisten lupa-asioissa, kuten ampuma-aseluvat ja ajo-oikeusluvat. Harventuvassa palveluverkossa saattaa lupien valvonta hankaloitua kohtuuttomasti.

Poliisikoulutus

Poliisikoulutuksen aloituspaikkoja on nostettu vuodesta 2017 alkaen. Opiskelijapaikkojen määrä on nostettu 400:aan. Eläkepoistuman arvioidaan olevan tulevina vuosina n. 280 poliisimiestä vuodessa. Muutaman vuoden päästä meitä uhkaa jälleen tilanne, jossa Poliisiammattikorkeakoulusta valmistuva joutuu suoraan työttömyyskortistoon, koska

määrärahoja palkkaukseen ei ole. Työttömyyden aikana osa poliisikoulutuksen saaneista alkaa hakeutua muihin koulutuksiin tai toisille aloille työllistyäkseen.

Korjaava toimenpide on poliisin rahoituksen takaaminen tietylle henkilövuositasolle. Tällä hetkellä poliisilaitoksissa on satoja määräaikaisia virkoja, joita ketjutetaan vuodesta toiseen, riippuen määrärahatilanteesta. Kohonneet määrärahat kuluvat usein ICT-hankintojen kustannuksiin ja Senaatin kohonneisiin vuokriin. Pitkäaikaisella rahoituksella ja sitoutumisella henkilöstömäärään olisi varmasti positiivinen vaikutus henkilöstön sitoutumiseen ja hyvinvointiin.

Suojelupoliisi Tiedustelulainsäädäntö auttaa Supoa vastamaan yhteiskuntaan kohdistuviin uhkiin. Lainsäädäntö ei ole ainut merkittävä asia, vaan samaan aikaan tulee pitää huolta Supon rahoituksesta pitkäjänteisesti. Henkilökuntaa tulee kouluttaa uusiin haasteisiin ja koulutetusta henkilökunnasta tulee pitää huolta tarjoamalla heille vakinaisia palvelussuhteita.

Supon toimintavalmiutta luodessa, tulee huomioida myös paikallispoliisin resurssien merkitys Supon toiminnalle. Supo kerää tietoa paikallispoliisin kenttä- ja hälytyspartioilta sekä tutkinnalta. Resurssien väheneminen näkyy myös Supon mahdollisuutena saada tietoa kentän operatiivisilta toimijoilta. Lisäksi tulee huomioida poliisitoimen kyky reagoida Supon esille nostamiin uhkakuviin.

Lopuksi Vähenevä poliisihenkilöstö on kovan paineen alla yhteiskunnan lisääntyvien vaatimusten takia. Henkilöstö kokee, ettei se pysty vastaamaan kansalaisten ja yhteiskunnan kasvaviin tarpeisiin. Muun henkilöstön (esim. vartijat, tutkinta- ja lupasihteerit) määrä on turvattava, jotta näiden henkilöiden määrän vähenemisen myötä tukitehtäviä ei siirry poliisihenkilöstölle.

Henkilöstössä on myös kasvavissa määrin viitteitä työuupumuksesta. Tulevaisuuden näkymiä poliisiorganisaatiossa pidetään heikkoina. Yhä useampi näkee, ettei organisaatiossa ole etenemismahdollisuuksia ja entistä useampi suunnittelee alanvaihtoa. Poliisiorganisaatio koetaan keskimäärin heikommaksi työpaikaksi kuin valtionhallinnon muut virastot.

Poliisin henkilöstötilanteessa on viitteitä Ruotsin poliisissa tapahtuneesta murroksesta, jossa poliiseja alkoi siirtymään pois organisaatiosta syistä, jotka on Suomessakin nostettu esille henkilöstöbarometrissa.

Lopuksi on hyvä huomioida, kun toimintaa priorisoidaan taloudellisten resurssien puitteissa, on poliisilla kuitenkin velvollisuus suoriutua kaikista lakisääteisistä tehtävistä sekä virkavastuu toimistaan. Virkavastuu kohdentuu sekä tekemisiin että tekemättä jättämisiin.

Korjaavia toimenpiteitä tulee tehdä käytännössä, ei ainoastaan juhlapuheissa.

Pekka Lassila
pääluottamusmies

Mika Nygård
järjestöpäällikkö

Suomen Poliisijärjestöjen Liittoon kuuluu runsaat 11 000 jäsentä poliisista, oikeusministeriön hallinnonalalta ja hätäkeskuslaitoksesta.